

Невдовзі після війни, у 1947 році радянський радіоэфір раптом завмер. Люди пам'ятали, що таке могло статися хіба на початку війни. Усе виявилось простіше: на середині передачі хтось із ЦК партії зупинив трансляцію українських різдвяних колядок у виконанні Івана Козловського.

Тоді ж з магазинів по всьому СРСР були вилучені й знищені його платівки. Але рукописи не горять:

<http://www.youtube.com/watch?v=gyETGQDKP7c&feature=related>

Після такої історії в СРСР вижив би мало хто. Однак, стратити всесвітньовідомого співака означало додати аргумент щодо кровожерливості радянського режиму під час Холодної війни, що якраз починалася. Тим більше, що Козловський незадовго перед тим виступав перед лідерами СРСР, США і Великої Британії на конференції у Потсдамі й удостоївся численних компліментів.

У 1973 році «фокус» з платівками повторився. Козловський ще раз спробував видати свої колядки окремою платівкою, але невдовзі їх теж було вилучено з магазинів і знищено.

І для сталінського, і для лібералізованого «совка» українські колядки виявилися немалою загрозою.

Адже колядки, як мало що інше, підкреслювали естетичну неповноцінність «совка». Почувши їх (на тлі радянських «Огоньков» і «піонерських зорьок») людина могла відчутти, де правда, а де ні. Протиставити цьому радянська влада просто не мала чого. «У мене для вас других писателів нет», як казав один радянський диктатор.

Щирість «канонічного» виконання колядок пояснюється тим, що Іван Козловський з 7 до 17 років співав у Михайлівському Золотоверхому монастирі. Виходячи на сцену, він завжди, навіть у 1930-50-і роки, хрестився. Він також співав пісні українських січових стрільців. Це інша школа, ніж у влучно підмічених в Ільфа і Петрова «здобутків» радянської поезії: «Служил Гаврила за прилавком. Гаврила флейтой торговал...»

Козловський заповів поховати себе на батьківщині, в селі Мар'янівці під Києвом, сам вибрав місце для могили, але його поховали на офіційному Новодівичому цвинтарі в Москві.

Приблизно така ж історія трапилася з режисером Олександром Довженком, який писав у своєму щоденнику: «Хрущов і Берія не пустили мене в Київ, я український ізгой. Кара, яку мені придумали великі люди в малості своїй, жорстокіша за розстріл. Я хочу писати серед свого народу... Невже я не можу жити на Україні? Я забуваю мову свою. Пишу, розлучений з народом моїм, з матір'ю, з батьковою могилою, з усім-усім, що любив на світі

більш над усе. Мене з'їдає туга по Україні... Ой, земле рідна, мати моя і печаль. Прийми мене хоч мертвого. Що мені робити тут, у Москві, на самоті. Я України син. Нащо одняли у мене Матір?»

З однією українською щедрівкою стався неймовірний випадок.

Ця мелодія раз пролунала на радіо, щоб завоювати світ. Це трапилося через 15 років після того, як у січні 1921 року її автора, видатного українського композитора Миколу Леонтовича, ув'язнили у в'язниці, що попросився в хату переночувати.

<http://www.youtube.com/watch?v=VLFW1U-5uTE&feature=related>

Ось уже понад півстоліття, на час різдвяних свят, «Щедрик» є найпопулярнішою мелодією у світі, відомою як «Carols of the Bells» або «Ukrainian Carols». Жоден астрономічний бюджет жодної реклами досі так і не зміг повторити успіху цієї мелодії, написаної безкоштовно. Як сказав колись Паганіні, треба відчувати, щоб інші відчували. Її нині виконують навіть так:

<http://www.youtube.com/watch?v=JPC6RPmAWDU&feature=fvwrel>

Олександр Палій, історик, [УНІАН](#)